

podelanega prodajati, en del pa izpeljati v grofijstvo Essex, kjer ob bregu leži 7000 oralov neobdelane peščne zemlje. Že je za to in še druga začetja dobila dovoljenje državnega zbora in velikomestne županije. Izdala bo akcij (delnic) za 21 milijonov gold. Ker so stroški vse te naprave prevdarjeni na 24 milijonov, bi utegnile delavnice po 45 odstotkov (percentov) dobička donášati, ako se gnoj prodá po Liebigovem prevdarku. Povsod tedaj so začeli s tem, da bi človeški gnoj spravili v denar, ki se dozdej zgublja na izrečeno škodo kmetijstvu. Ne zaostajaj tedaj tudi Ljubljana in nobeno drugo mesto, ki zdaj še zgublja po nečimernosti velike kapitale!

Popotne opazke na Krasu.

Potovanje nekdanj trudljivo in drago, je sedaj, kodar so železnice izpeljane, lahno in cenó. To marsikoga spodbode, da se po svetu ozrè, zlasti, kjer se mora v kratkem času videti brez truda veliko. Vendar pa človeka še najbolj mika tje, kjer je zibelka njegova tekla, kjer je prva mlada leta preživel. Tù ga vsaka tudi mala stvarca spominja preteklih let. Ako vidi, da je kaj lepše in bolje postalo, veseli ga to, — žali pa ga, ako vidi, da to in uno hira in peša, in srce ga žene, da rad svetuje, kako bi se dalo spraviti na bolji stan.

Tako tudi mene mika včasih ozreti se po milem Krasu, kodar sem nekdanj jagnjeta pasel. Veliko se je predrugačilo; nekdanji bogatini so obožali, siromaki so si opomogli; nekdanji lepi borštje so zapravljamim in brezskrbnim lenuhom po morji splavali, nekdanje goličave so se pa s pripomočjo delavnih in skrbnih gospodarjev z nadepolnim hrastjem obrastle; zemljišča pridnih gospodarjev so z lepo izpeljanim zidom ograjena, kolikor mogoče po vrhu ležečega kamenja očiščena; brajde pogostoma zasajene z večidel zgodnjo črnino, namesti nekdanjega gnjeta in debelega rofoža, dajejo preljubljeno in dobro kapljico terana, kateri pomaga čez vse Kraševcem na noge.

Sadnega drevja, zlasti češenj, je veliko videti; škoda! da za pomnoženje češpelj malo skrbé, dasi ravno rade rastejo, dobro rodijo in prinašajo posebno dober sad, ki se lahko v denar spravi.

Pogosto popraševanje Goričanov po murvovem perji je v Kraševcih vnelo veselje do murvoreje; vendar kamor se pogleda, je še veliko priličnega prostora za murve, zlasti pri cestah, od kodar se lahko cestna voda in blato (kasaliž) napeljuje, kar murvam rast močno pospešuje.

Na Krasu je tudi posebno ugoden svet in zrak za hruške in jabolane. Po velikosti, barvi in okusu se na prvi pogled loči sadje od sadja drugih krajev. Kraško sadje je čez vse! Za tega del kaže skrbeti, da se sadno drevjiče priravná, kar ni težavno. Kraševci! posnemajte vedenje Dutovljanov v tej zadevi, ki so si napravili lep saden vrt iz revnega skalnatega pašnika. V kratkem jim bode dajal obilo drevjiča za presajo. Sploh je iz vsega pri Dotovljah spoznati, da, kar se počne, vse kaže na prizadetje, da bi napredovali v kmetijstvu. Pa nekaj sem pogrešal, in to je: akacev (akacij), ki bi Kraševcem gotovo v kratkem pomagali iz velike zadrege. Akac raste naglo; drevce dá v 3 letih močno rahlo, in iz štora jih izraste v tem času še več. Dobra podpora bi bili za pomnoženje brajd! Le blizo njiv nikar akacev saditi; sicer jih bo kmalu vsa njiva polna, ker se zaplodijo po dolgih koreninah in po semenu, da je groza. Za grajo pri senožetih je pa akac kaj dober; on gradi dobro in daje mnogo lesá.

Kar pa na Krasu močno oči žali, to so s ka-

menjem nasuti goli spašniki (gmajne). Kraševci saj ste vendar že vsi skusili, da se taki pašniki naglo z raznim drevjem in grmovjem zarastejo, ako so le zagrajeni, da le živina mladičevja ne omuli! Vsem je tudi znano, da veliko veliko kamenja in griže po vrhu leži, ki zatira travo in druge rastline za klajo.

Ako bi se sosedje lotili tako površno kamenje potrebiti, izrastlo bi na tako otrebljenem pašniku na pol in tudi še več paše, — in tako bi bilo mogoče en del gmajne od paše odločiti in nekoliko let pustiti, da drevje in grmovje odraste, pašeči živini bi se pa vendar nič ne prikrajšalo. Tako obraščen pašnik bi potem gotovo več paše dajal kot goli, kjer ob hudi suši vse zgorí. Po tej poti bi Kras v malo letih tisti obraz razgubil, ki oči žali in o katerem ptujci vedó toliko povedati, ter se čudijo, kako je ljudém mogoče, na taki puščavi živeti; pameten, delaven in skrben Kraševec pa vse drugače ceni svojo zemljo; na svoja ušesa sem slišal trditi sedemdeset let starega kmeta, da dobremu gospodarju tudi na Krasu more dobro izhajati in da mu ni treba praznega trebuha po svetu nositi, ako le posebne nesreče nad-nj ne pridejo.

Trta je letos srednje obrodila, zraven je pa tudi bolezen zlasti raztresence močno poškodovala; vendar kar bode vina, dobra bode kapljica, ker se s trganjem dolgo odlašá. — Ajda je letos na vso moč bogata, pa tudi čbele so bogate; toda od drugih krajev brez števila pripeljane tujke so domače skoro popolnoma oropale in zatrle, brž ko je začelo paše primanjkovati. Dosto očiten dokaz, kamo pripravi domače čbelarje z veliko nadušenostjo v deželnem zboru zagovarjana „prostost čbelne paše!“

Dr. Jož. Orel.

Zgodovinsko-politične razprave.

Avstrija v različnih dôbah.

(Konec.)

3. Avstrija od leta 1866 in naprej.

Nasledki nesrečnega boja pri Kraljevem Gradcu, ko je pruska vojska v kratkih sedmih dnevih popolnoma ob tla djala našo armado, osnovali so Avstrii novo dôbo, in to je ta, da se ima, stopivši iz nemške zveze, ozirati in skrbeti le za svoje narode, da se ojači v notranjstvu po vpeljavi vsem narodom pravičnega ustava in po povzdigi duševnega in materijalnega napredka, da tako postane jedro zdravo, da je, na kratko rečeno, Avstrija za Avstrijo.

Taka Avstrija bode močna in strah vnanjim sovražnikom.

Kako pa osnovati tako Avstrijo? O tem si stojé dandanes tri forme nasproti: centralizem, dvalizem, federalizem.

Centralistična forma bi tadaj bila na pravem mestu, ako bi v Avstrii bival le en narod, dvalistična forma pa tadaj, ako bi bivala dva naroda, kajti dvalizem ni družega nič kot centralizem — na dva kampa.

Vsakdo, ki Avstrijo vidi, kakoršna je, lahko previdi, da národna lega Avstrije zahteva federalizem, to je, da se glavitne, vsem njenim deželam edino-skupne zadeve, kakor so finance, vnanje razmere, vojska in občno trgovstvo, opravljajo z državno vlado v enem, občnem državnem zboru, vse drugo pa, da si vsak narod oskrbljuje na domačem, deželnem zboru. Tedaj bi ali deželni zbori ali pa narodi neposredno pošiljali v Beč (na Dunaj) poslance za te glavne, občne zadeve; kar pa se tiče upravnih, sodniških, šolskih in družih domačih zadev, o tem bi odločevali deželni zbori. Gotovo ta način nikakor ne bi slabil naše države, ker bi imela